

ных изменениях, которые происходят в обеспечении этого направления деятельности правоохранительных органов, что в значительной мере это связано с возможностями использования в уголовном производстве знаний специалистов.

Summary

We considered different problems of technical-forensic supply of computer crime detecting in article and concluded positive changes in this law enforcement agency line of activity. It depends of expert knowledge using in criminal process especially.

**О.А. Буханченко, канд. юрид. наук,
заст. начальника відділу
Є.В. Мамонов, ст. експерт-вибухотехнік**

ДНД експертно-криміналістичний центр МВС України

А.Г. Буханченко, викладач

Державний юридичний інститут МВС України

КРИМІНАЛЬНІ ВИБУХИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано стан наукових досліджень за даною проблемою. Визначено шляхи надходження вибухових матеріалів до незаконного обігу. Запропоновано ряд заходів, що направлені на припинення проявів міжнародного тероризму як на світовому, так і на національному рівнях.

Науковий інтерес до проблеми кримінальних вибухів в Україні останнім часом посилюється. Це обумовлено тим, що вибухи як форма збройної чи інформаційної боротьби, навіть маючи асиметричний характер, є найефективнішою формою не просто опору, а й сучасної війни. Таким прикладом є вибухи, що сталися 27.04.2012 р. у місті Дніпропетровську.

Нині застосування вибухових пристроїв є фактором глобального значення, з яким змушена рахуватися влада як у внутрішній, так і у зовнішній політиці. Тому боротьба з терористичними актами належить до одного з важливих і пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів [1].

Застосування вибухових пристроїв на території України стає традиційним інструментом залякування населення та має суттєвий вплив на психіку людей. Вибух як інструмент для досягнення мети має успіх саме там, де є багато незадоволених життям, нещасливих, нереалізованих особистостей, там, де суспільні відносини, політичні режими, традиційні цінності не дають особі самоактуалізуватися.

Тому вразливими для терористів категоріями для “вербування” є жінки, молодь, що шукають рай у іншому житті, або люди, які в помсті шукають сенс правосуддя та вважають, що у цьому світі немає справедливості [4, с. 8].

У сучасній літературі вивченню кримінальних вибухів в Україні приділено достатню увагу у роботах: В.Ф. Антипенка, О.С. Допілки, В.П. Ємельянова, А.В. Іщенко, Ю.А. Іванова, В.В. Крутова, В.А. Ліпкана, С.М. Мохончука, Л.В. Новікової, М.В. Погорецького, М.В. Семікіна. Проте однастайної думки про найбільш ефективні шляхи боротьби зі злочинами пов’язаними з кримінальними вибухами в Україні не вироблено.

Основоположником створення терористичних організацій вважається бразилець Хуан Карлос Марічелло — автор книги “Короткий посібник з організації місцевої геролії” [3]. Концепція тероризму, принцип його дії, організаційно-тактичні заходи проведення терористичних актів, які він розробив на теоретичному рівні, полягає у перетворенні політичної кризи в озброєний конфлікт, який надалі призведе, на його думку, до протистояння населення проти силових структур і політики уряду. Інакшими словами, він пропонує боротися проти влади, створювати повсякденне життя людей нетерплячим, сіяти хаос і паніку. Щодо протидії силовим структурам Марічелло, зокрема, зазначав: “терористична організація у державі має складатися з автономних груп, що пов’язані між собою не організаційно, а лише ідеологічно”. Для найбільш ефективної дії Марічелло у своїй роботі запропонував створити у складі терористичних організацій “політичні” та “бойові” відділення. Запропонована ним структура і нині використовується у таких сучасних терористичних організаціях: “Ірландська республіканська армія”, “ХАМАС”, “Аль-Каїда”, “ЕТА” тощо.

Злочини із використанням вибухових пристроїв, по-перше, спрямовані на те, щоб викликати у населення відчуття страху, безпорадності та незахищеності за рахунок організованого й жорстокого насилля або погрози; по-друге, їм притаманний цілеспрямований тиск на органи влади, міжнародні організації, фізичних або юридичних осіб з метою досягнення певних цілей і наслідків за рахунок дій адресатів впливу.

Необхідно зазначити, що на теперішній час Україна ще не входить до “зони ризику виникнення тероризму”, об’єктивних причин його поширення в нашій державі немає. Разом з тим, існують досить стійкі умови та чинники, що роблять Україну вразливою до виникнення терористичних проявів.

Так, на території держави відмічається присутність осіб, які можуть бути причетними міжнародних радикальних організацій “Хізбут-Тахрір”, “Хамас”, “Брати мусульмани” та інших закордонних структур, визнаних окремими країнами як терористичні. Їхні осередки функціонують у Києві, Одесі, Харкові, Донецьку, Запоріжжі та формуються за рахунок іноземних студентів і вихідців із країн Близького та Середнього Сходу. Вони використовують канали студентського обміну, місіонерський, бізнесовий, а також нелегальний і намагаються поширювати серед населення радикальну ідеологію.

Отже, у тероризмі лінія фронту проходить через людську свідомість. Слід зазначити, що офіційні церкви (і мусульманські, і християнські) програють цю психологічну “війну”, оскільки у зв’язку з нещирістю, церковною корупцією та підтримкою несправедливої влади втрачають довіру людей.

Будь-хто чи будь-що в усьому світі може стати потенційним об’єктом терористичної атаки. Передусім це країни, що ведуть боротьбу з тероризмом, беруть активну участь в антитерористичних заходах, перебувають в антитерористичних союзах. Але й ті, що стоять осторонь, є не менш вразливими. Україна, до якої буде прикута увага світу 2015 року, теж є потенційною мішенню.

На сьогодні Україна не зіткнулася віч-на-віч із цією проблемою, і поки може реагувати на неї так, як і досі реагувала: у межах Закону України “Про боротьбу з тероризмом”, а також традиційним набором бюрократичних або силових інструментів.

Найнефективнішим способом боротьби з кримінальними вибухами є не тільки застосування силових способів, що, до речі, не завжди має позитивний результат, а насамперед профілактична робота з цим явищем. Вона має бути спрямована на нейтралізацію чи ліквідацію передумов, які провокують використання вибухових пристроїв, зокрема принципову непоступливість владних структур щодо шантажу з боку злочинців.

На рівні прийняття політичних рішень слід враховувати чинники, які впливають на процес загрози від незаконного поводження з вибуховими матеріалами та своєчасно вживати попереджувальні заходи. Проведений Експертною службою МВС України аналіз надходження вибухових матеріалів до незаконного обігу свідчить, що вони потрапляють до злочинців завдяки: незаконному ввозу через кордон України; викраденню та привласненню з підприємств-виробників вибухових матеріалів або їх конверсійній переробці; викраденню зі складів збе-

рігання вибухових матеріалів, під час їх використання у промисловому господарстві або виданих для вдосконалення бойової підготовки військовослужбовців; привласнення вибухових матеріалів під час проведення несанкціонованого їх пошуку в місцях ведення колишніх бойових дій, з діючих і закритих військових полігонів тощо [2, с. 137].

Для уникнення випадків потрібні жорсткі заходи контролю за обліком, починаючи з процесу виготовлення, усіх подальших дій щодо зберігання та використання. Також, важливу роль відіграють дієві заходи з перекриття каналів надходження вибухівки та боеприпасів через кордон.

Не останню роль у профілактичних заходах відіграє посилення контролю за деякими хімічними речовинами, які застосовуються для виготовлення саморобних вибухових речовин.

Вагомих результатів можна досягати завдяки розпізнанню та своєчасному припиненню дій з утворення злочинних організацій та вжиття рішучих дій з нейтралізації їх керівників і членів за рахунок вмілого використання негласного апарату, громадських організацій тощо. Розпізнання на ранніх стадіях підготовки вчинення вибухів та їх попередження дає можливість підтримувати безпеку громадян, їх впевненість у майбутньому.

До заходів, які впливають на успіх у боротьбі зі злочинами, зокрема із загрозами про вчинення вибухів, можна, на нашу думку, віднести: узагальнення відомостей про стан, динаміку, структуру злочинів, вчинених з використанням вибухових матеріалів; вивчення та аналіз мотиву злочинів, вчинених із застосуванням вибухових пристроїв; проведення аналізу характерних рис злочинів та жертв, їх типових особливостей; проведення порівняльних досліджень способів вчинення вибуху, конструкції вибухових пристроїв, місць вчинення вибухів тощо.

Важливим аспектом у боротьбі з тероризмом є вивчення світового та вітчизняного досвіду діяльності правоохоронних органів з цих питань.

Терористичні організації розробляють свою стратегію та тактику з урахуванням вдосконалення міжнародних відносин. Як правило, дії угруповань розповсюджуються на кілька держав. У цьому плані позитивним є проведення аналітичних досліджень щодо структури та способів вчинення терористичних актів, узагальнення відомостей боротьби з тероризмом в інших державах [5, с. 93].

Отже, нині необхідно створювати дієві міжнародні інституції, які б взяли на себе функції взаємодії, а у деяких випадках — практичної

реалізації заходів щодо знищення злочинних угруповань та терористичних організацій. При цьому доречним було б відпрацювати загальну для усіх без винятку держав стратегію поведінки у кризових ситуаціях і неухильно її дотримуватися та проводити спільні заходи з обмежування злочинців від джерел фінансування.

Важливим кроком у вирішенні цих та інших питань є заборона засобам масової інформації розповсюджувати будь-які інформаційні матеріали щодо дій злочинців у позитивному аспекті.

Список використаної літератури

1. Указ Президента України від 08 червня 2012 року № 399/2012 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 травня 2012 року “Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні” [Електроний ресурс]. — Режим доступу: www.president.gov.ua.
2. *Щенко А.В.* Засоби і методи виявлення вибухових речовин та пристроїв в боротьбі з тероризмом: Навч.-практ. посібник / [А.В. Іщенко, М.В. Кобець. — К.: Нац. акад. вн. справ України, 2005. — 144 с.
3. *Марічелло Х.К.* Короткий посібник з організації місцевої геролії / Х.К. Марічелло. — М., 1996.
4. *Маркєєва О.* Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації: збірник матеріалів “круглого столу” / О. Маркєєва; за ред. М. Г. Гуцало. — К.: НІСД, 2011. — 120 с.
5. *Пашенко В.І.* Засоби та способи протидії терористичним актам, учиненим із застосуванням вибухових пристроїв [Текст]: [навч.-практ. посіб.] / [В.І. Пашенко, М.В. Кобець, А.В. Іщенко, О.А. Буханченко]. — К.: Київ. Нац. ун-т внутр. справ. 2012. — 112 с. (іл.)

Резюме

Проанализировано состояние научных исследований по этой проблеме. Определены пути поступления взрывчатых материалов в незаконный оборот в Украине. Предложено ряд мероприятий, которые направлены на прекращение проявлений международного терроризма как на мировом, так и на национальном уровнях.

Summary

In the article the problem is caused by a bomb for terrorist purposes in Ukraine. The state of research on the problem. Defined routes of explosives in trafficking in Ukraine. Proposed a number of measures aimed at ending the manifestations of international terrorism, both at global and national levels.